

Klädkod 2009? FOTO: KUNGLIGA OPERAN

Folknöje eller Nobelfest på Operan?

Kungliga Operan vill nå ny publik – och vilken kulturinstitution vill inte det? Tillgänglighet är teaterchefernas mantra. Men huset vid Gustav Adolfs torg sänder ut dubbla signaler. Samtidigt som baletten har inbjudit allmänheten att träna stångklass i Kungsträdgården pågår ett samarbete

med det ”fina” varuhuset vid Hamngatan. Och den som bläddrar i säsongens program får intrycket att klädkoden är Nobelfest; på bilder tagna i Guldfoajén och den utsmyckade trapphallen poserar artister som publik i full galamundering. Inga jeans så långt ögat når. **ANNA ÅNGSTRÖM**

Eriksson är platsens och händelsens poet

LYRIK

Helena Eriksson

Logiska undersökningar
95 S. ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Enskilda stycken eller passager låter sig utläsas lika enkelt som dagboksanteckningar – helheten bjuder avsevärt motstånd. Det är läsardilemmat i *Helena Erikssons* aktuella tvåvolymsprojekt, det som började med ”De, bara” förra året och som nu avslutas med utgivningen av *Logiska undersökningar*. Det tar ett tag för läsaren att förstå detta; texten som sprids över sidorna – ibland prosaiskt, ibland som ord och meningsfragment – lockar till en kontinuerlig läsning. I själva verket har båda poesiböckerna närmast karaktären av en fragmenterad loggbok, daterade som de är i den bakre pärmens mellan mars 2003 och augusti 2007.

”Logiska undersökningar” är, i högre grad än sin föregångare, en undersökning av vardagen. Här figurerar espressomaskiner, kläder som vikts på ett bestämt vis, strilande regn, måndagar ...

*Jag vill att hon skall vakna själv
han sover, jag vill inte väcka
honom
jag vill sova vidare, men hon
måste vakna
om jag inte väcker henne kommer
hon för sent*

Sådana små skisser till berättelser är genomgående, men just bara som antydningar. Den triangulära formationen – ”jag”, ”han”, ”hon” – är konstant, men varieras och abstraheras sedermera till den hypotetiska nivå som verkitteln antyder: ”y springer efter x”, och så vidare. Det blir ett spel med aktörer, kön och identiteter, där intrigens potentiella konstellationer aldrig tillåts vara fasta.

Återkommande motiv finns ändå bland skärvorna, som svårigheterna att ”få tag på” någon över telefon eller personer som antecknar, övervakar, eller söker kontroll.

Texten som helhet framstår som ett medvetande i arbete, en enveten inre monolog. Och detta tankearbete sufflerar sig självt i texten: ”upprätta: struktur, händelselöshet/ ett tomt rum för en tanke”. Projektet tycks ändå bära även ett större anspråk, att göra vardagen till en spelplan för en intim politik.

Att säga att denna poesi ”kräver sin läsare” känns för trubbigt. En av textens avsikter ligger uppenbarligen i läsartutmaningen – viljan att desorientera, vilseleda. Ändå tvekar jag flera gånger under läsningen inför vad som egentligen gör texten så svårångad. Ena stunden tycks mig det språkliga arbetet imponerande,

jag fascinerar av luckorna i detta tankesplitter.

Andra stunden får jag istället intrycket av att det är en tankespridd poesi jag läser, där det i själva verket är just textens egen formkänsla som brister.

Helena Eriksson är platsens och händelsens poet. Hennes poesi är som bäst i det mellanläge där de språkliga abstraktionerna bryts mot konkretionen hos något faktiskt. I ”strata” (2004) fungerade Elisabeth I som en sådan historisk replipunkt. I ”Logiska undersökningar” har resorna, de geografiska platserna motsvarande funktion.

Stadsdelar i London och Paris skymtar förbi, i det senare fallet som platsen för en filminspelning – vilket ger en snygg distanseringseffekt på en motivisk snarare än logisk nivå.

Genombrotten i läsningen av ”Logiska undersökningar” är tillfälliga och utspridda, men de är bland de mest distinkta i svensk poesi när de väl sker. Kanske är det ändå lite egendomligt att det är enskilda bilder som stannar kvar efter läsningen av ett så omfattande arbete som det Erikssons just avslutat.

MAGNUS BREMMER

litteratur@svd.se

KRÖNIKAN

LOTTA LOTASS

Fawcett nådde aldrig Eldorado

Den 29 maj 1925 skriver Percy Fawcett ett sista brev till sin hustru Nina. ”Du behöver inte oroa dig för misslyckanden.” Han ger brevet till sin guide, som nu skall lämna honom, och försvinner tillsammans med sin son och en vän in i Amazonas djungler. Målet är Eldorado. De tre upptäckarna åter ses aldrig mer.

Fawcetts livshistoria, och hans ihärdiga sökande efter det överväxta kungariket, tecknas av David Grann i ”The Lost City of Z” (Simon & Schuster 2009). Fawcett är länge den ständigt återkommande hjälten som tycks immun mot nederlag, sjukdomar, död. Åter från tropikerna, åter från det okända, åter från Somme hyllas han som oövervinnelig.

När han så plötsligt inte hörs av mer vill ingen tro att det omöjliga hänt. Och i sitt försvinnande drar han med sig alla dem som är övertygade om att han lever, att han hittat sitt kungarike.

Till dags dato har omkring ett-hundra män gått förlorade i fåfänga försök att lösa gåtan. Även Grann följer spåren in i djungeln och finner åtminstone några dolda svar.

En bifigur i berättelsen är den skotske oceanografen James Murray, som 1911 följer Fawcett längs gränsen mellan Bolivia och Peru. Murray hade deltagit i Ernest Shackletons Nimrod-expedition till Antarktis 1907, och är inte främmande för att ge sig in i vare sig det tropiska

eller det isiga okända. Isvidderna bjuder en gäckande punkt mitt i tomheten. Tropikerna lockar med okända skatter mitt i det mest svår genomträngliga.

En ovetenskaplig undersökning visar att även skrivandet påverkas av de skilda förhållandena. Där polarfararna ofta ser inåt, skriver saktfärdigt, dröjande ser tropikfararen i högre grad utåt och skriver med en hastigare penna.

Murray far illa i djungeln. Hans kropp invaderas av parasiter som kryper ut genom hans hud eller dör och ruttar inuti honom. Slutet tycks nära. Fawcett lämnar honom på en åsna och ger sig av. Murray antas länge död, men i början av 1912 rider han oväntat ut ur djungeln, där han, visar det sig, fått hjälp vid en avlägsen utpost.

De två männen går till strid. Murray anklagar Fawcett för att nära nog ha dödat honom. Fawcett anklagar Murray för att vara en fullfjädrad ynkrygg. Sir John Keltie, sekreterare hos Royal Geographical Society, medlar mellan dem: ”Nu när ni befinner er i ett tempererat klimat tror jag ni borde vidta steg för att nå en försoning”. Striden blåses av.

Murray återvänder till polartrakterna som medlem av den ödesdigra Karluk-expeditionen vars fartyg går under. Han och tre andra män ger sig av över isvidderna och åter ses aldrig mer. Fawcett återvänder till den förledande vägen mot Eldorado. Snart är även han borta.

Till dags dato har omkring ett-hundra män gått förlorade i fåfänga försök att lösa gåtan.

Helena Eriksson, född i Nyköping, är sedan början av 1980-talet bosatt i Göteborg, där hon bland annat har studerat filosofi och måleri.

FOTO: ANNIKA VON HAUSSWOLFF

Lotta Lotass utkommer nästa vecka med romanen ”Den svarta solen”. **kultur@svd.se**